

Llibertat, convivència i perdó durant la Guerra Civil espanyola

IV Jornada Camins de Llibertat a través dels Pirineus

La IV Jornada de Camins de Llibertat a través dels Pirineus sota el lema: Llibertat, convivència i perdó, durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939) tingué lloc el dissabte 13 de novembre a la Seu d'Urgell. Les diferents ponències posaren de manifest, amb exemples pràctics, l'actuació de moltes persones que independentment de la seva ideologia o forma de pensar optaren pel respecte a la llibertat de consciència, per la convivència i el perdó, enmig d'actuacions de totalitarisme i d'opressió.

Amb aquestes Jornades de Camins de Llibertat a través dels Pirineus, l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra¹ vol contribuir a fomentar la concòrdia entre tots els homes, independentment de les seves ideologies o formes de pensament, així com fer un reconeixement a tots aquells que, com sant Josepmaria Escrivà, foren perseguits injustament tant els anys de la Guerra Civil (1936-39), com en els anys de posterior repressió, així com en el període de la Segona Guerra Mundial, en què, a causa de l'ocupació nazi del sud de França, nombroses persones van haver de travessar els Pirineus tot buscant la llibertat.

La gestació de les Jornades

La 1a Jornada se celebrà a Peramola l'any 2007, amb el títol: *Camins d'evasió a través dels Pirineus*. El 2008 se celebrà a Andorra la 2a Jornada, amb el títol: *Els guies de les expedicions d'evasió*. L'any passat, se celebrà la 3a Jornada a Lleida, amb el títol: *El preu de la llibertat a Europa: 1936-1990*, que féu un repàs i un homenatge a les víctimes de les repressions

¹ L'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra, nasqué l'any 2002, arran del centenari del naixement de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer. Des d'aleshores, ve treballant en la recuperació dels fets, viaranys i llocs del camí de fugitius que seguí sant Josepmaria amb altres persones al novembre-desembre de 1937. Actualment, en formen part persones de tot el món. Per a més informació: www.pallerols-andorra.org.

Jordi Piferrer
Enginyer industrial i escriptor, vicepresident 2n de l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra

que hi hagué a Europa des de l'any 1936 amb l'inici de la Guerra Civil Espanyola fins l'any 1990, amb la caiguda del mur de Berlín.

L'organització d'aquesta IV Jornada coincidí amb el 73è aniversari del pas de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer per les terres de la Baronia de Rialb i de l'Alt Urgell, el novembre de 1937, en el seu camí cap a Andorra tot buscant la llibertat que li era negada a causa de la persecució religiosa de l'època. Ell mateix va haver de patir en la seva pròpia carn els enormes sofriments que comportaven aquestes travesses a través dels Pirineus, perseguit per la intolerància i la falta de respecte a la llibertat de consciència. Havia dit molt sovint que, davant la persecució, el que calia fer era: «Callar, resar, perdonar i estimar.»

La IV Jornada s'inicià amb la presentació a càrrec de Joaquim Manich, president de l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra, explicant els motius que han impulsat a organitzar-la i estenent-se en els fins de l'Associació. Tot seguit intervingué Miquel Caminal, regidor de Turisme de l'Ajuntament de la Seu d'Urgell.

La introducció anà a càrrec de Mons. Joan Enric Vives i Sicília, arquebisbe-bisbe d'Urgell, que remarcà que «l'Església catòlica se sent portadora d'un missatge de perdó, reconciliació i pau. L'Església és santa, però els seus membres hem de demanar perdó, perquè fem coses malament. Certament, l'Església ha patit molt; però també és cert que alguns membres de l'Església han fet patir a altres.» Recordà que «el perdó és un do diví i que el més gran que pot fer una persona és perdonar, ja que així ens assemblem a Déu.»

Finalment, elogià els fins i els treballs de l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra, de qui es considera un admirador i protector. Lloà que promogui jornades com la present amb un gran nivell cultural i ens animà a seguir transitant pel camí que va fer sant Josepmaria l'any 1937, encoratjant-nos a fer que no sigui solament un camí d'excursionisme, ni tan sols un camí de record d'un sant, sinó que arribi a ser com un Camí de Santiago -en petit-, de retrobament personal, d'interrogació sobre un mateix, de manera que tant de bo el poguéssim anomenar Camí de la Reconciliació, per aprendre a ser pacífics i pacificadors, de manera que es puguin aplicar a tots els que hi caminin, aquelles paraules de

L'arquebisbe-bisbe d'Urgell remarcà que «l'Església catòlica se sent portadora d'un missatge de perdó, reconciliació i pau. L'Església és santa, però els seus membres hem de demanar perdó, perquè fem coses malament. Certament, l'Església ha patit molt; però també és cert que alguns membres de l'Església han fet patir a altres.

Mons. Joan Enric Vives,
arquebisbe-bisbe
d'Urgell.

Jesús: «feliços els qui treballen per la pau, perquè seran anomenats fills de Déu.»

L'Església i la Guerra Civil

A continuació, començà el torn dels ponents en una Jornada que es dividí en tres blocs:

El primer Bloc tenia com a títol: «Llibertat, convivència i perdó, durant la Guerra Civil a Catalunya. L'Església i la guerra civil.» El moderador fou Daniel Arasa, periodista i escriptor. Inicià aquest bloc el Dr. Josep Maria Martí i Bonet, director de l'Arxiu Diocesà de Barcelona, que remarcà des de bon començament la idea que no hem de tenir por a conèixer tota la veritat sobre la Guerra Civil, ja que la «veritat ens farà lliures». A continuació, parlà del que ell anomena «el martiri dels temples», títol d'un llibre escrit per ell. «De les més de 500 esglésies importants que hi havia a Catalunya l'any 1936 -va explicar-, se'n van salvar només unes 7: la catedral de Barcelona, Sant Just i Pastor, Sant Sever, el Monestir de Pedralbes, el Monestir de Montserrat... Totes les altres van ser totalment destruïdes o cremades.» Es van destruir 464 retaules de primera magnitud artística. Gairebé 2 km de retaules cremats. Tindríem el museu de retaules més important del món.

El segon ponent fou Jordi Albertí, autor del llibre *El silenci de les campanes* i tractà sobre «el martiri de les persones». Va afirmar que, «l'Església, com a institució, no va conspirar contra la República, tot i que és cert que la Conferència Episcopal

El Dr. Josep Maria Martí i Bonet remarcà des de bon començament la idea que no hem de tenir por a conèixer tota la veritat sobre la Guerra Civil, ja que la «veritat ens farà lliures».

L'escriptor Jordi Albertí i el Dr. Josep Maria Martí i Bonet, durant la seva ponència.

Espanyola va adoptar una actitud molt crítica després de les primeres campanyes anticlericals i de clara hostilitat després de la insurrecció militar». També hi va afegir que: «no hi va haver cap mòbil de caràcter religiós ni moral en la decisió d'una part de l'exèrcit de promoure un cop d'estat. Les primeres declaracions de Franco i Queipo de Llano ho deixen ben clar i els postulats de la Falange no contenen cap referència al catolicisme.»

L'escriptor Jordi Albertí afirmà que: institucionalment (...) hi ha hagut iniciatives socials, polítiques i legislatives de caràcter conciliador però no hi ha hagut cap declaració formal de contrició pública de cap dels partits ni de les institucions que van intervenir en l'enfrontament bèl·lic.

Pel que fa al perdó, afirmà que: «institucionalment (...) hi ha hagut iniciatives socials, polítiques i legislatives de caràcter conciliador però no hi ha hagut cap declaració formal de contrició pública de cap dels partits ni de les institucions que van intervenir en l'enfrontament bèl·lic. L'any 2007 monsenyor Ricardo Blázquez, aleshores president de la Conferència Episcopal Espanyola, va exhortar a fer-ho. A Catalunya, entre altres intervencions públiques a favor de la conciliació i el perdó, destaquen les del bisbe Camprodon (1991) i les de l'arquebisbe Vives (2005).»

Finalitzà el primer bloc de ponències Pere Joan Sureda, autor del llibre *Del bressol a la cuneta*, que narra l'experiència de l'assassinat del seu pare, Pere Sureda Corominas -el 25 d'agost de 1936, a Orriols (Girona)-, pel sol fet de ser cristià, com a membre destacat de la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Pel que fa a la llibertat, va raonar que en la zona republicana de Catalunya no n'hi havia. Es va canviar la *llibertat pel terror*. «Els comitès no podien ni pretenien governar per la raó o pel convenciment. S'imposaven pel terror.»

Taula rodona "Llibertat, convivència i perdó... als Pirineus", d'esquerra a dreta: Maite García, Albert Pintat, Joan Pous, Ferran Sánchez Agustí i Jordi Piferrer.

I, quant al perdó, afirmà: «El que diu Josep Benet en les seves memòries, al meu parer, és incontestable: “Quan, avui, després d’haver viscut personalment aquella persecució religiosa, lleigeixo -o escolto- que algunes persones exigeixen que l’Església catalana d’avui demani perdó pel que va fer la Institució durant el temps de la guerra i del franquisme, jo pregunto: ¿I l’Església catalana a quina institució hauria d’exigir que li demani perdó per l’assassinat de més de dos mil dels seus membres i per la destrucció de milers dels seus temples i altres edificis amb el seu contingut i tota mena d’obres d’art i de valuosa documentació?”» (Josep Bonet, *Memòries I. De l’esperança a la desfeta, 1920-1939*, Ediciones 62).

La situació del 1936 al 1945 viscuda als Pirineus

El segon bloc tractà de: «Llibertat, convivència i perdó, durant la Guerra Civil Espanyola i la Segona Guerra Mundial, a la zona dels Pirineus.» El moderador fou Jordi Piferrer, vice-president 2n. de l’Associació d’Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra. Els ponents aportaren exemples i experiències d’esdeveniments succeïts a diferents zones dels Pirineus. Ferran Sánchez Agustí, autor de més de 10 llibres sobre expedicions d’evasió a través dels Pirineus, parlà de l’actuació exemplar de tres sacerdots durant els anys 1936-1939, i després del 1939. Aquest sacerdots foren: Mn. Jesús Arnal, Mn. Joan Domènech i Mn. Pere Codern.

Joan Pous, coautor de *Anarquia i república a La Cerdanya*, aportà experiències de convivència i perdó a La Cerdanya durant la Guerra Civil i la postguerra. Albert Pintat, excap del

Josep Calvet, autor del llibre *Les Muntanyes de la Llibertat*, exposà els casos de dues persones: Jeanne Rogalle i Alberto Poveda, secretari del governador civil de Lleida, que l’una al sud de França i l’altre a Lleida, cap els anys 1942-45, foren exemples de foment de la llibertat i la convivència.

Claudi Benet, ministre de Turisme d'Andorra; Josep Calvet i Jordi Piferrer.

Govern d'Andorra, va fer una reflexió sobre la Llibertat i Andorra, país de convivència i d'acollida. Maite Garcia, autora del llibre *La guerra civil als Pallars*, detallà exemples pràctics fruit de les seves investigacions al Pallars. Josep Calvet, autor del llibre *Les Muntanyes de la Llibertat*, exposà els casos de dues persones: Jeanne Rogalle i Alberto Poveda, secretari del governador civil de Lleida, que l'una al sud de França i l'altre a Lleida, cap els anys 1942-45, foren exemples de foment de la llibertat i la convivència. Tancà el segon bloc Claudi Benet, ministre de turisme i comerç del Govern d'Andorra i autor del llibre *Guies, fugitius i espies, Camins de pas per Andorra durant la Segona Guerra Mundial*, que va posar alguns exemples de com a Andorra es va viure el respecte a la llibertat de consciència i es fomentava la convivència entre diferents tipus de persones, tant durant la Guerra Civil espanyola com a la Segona Guerra mundial.

Vivències de sant Josepmaria Escrivà durant la Guerra Civil espanyola

«Sant Josepmaria sempre va afirmar la llibertat en qüestions polítiques -en què tot és opinable- i en la confrontació de diferents punts de vista o solucions per als països. En aquells anys trenta en què el desacord polític era tan radical, mai es va manifestar a favor d'un o altre partit.»
Dr. Benet Badrinas.

El tercer bloc, moderat per Glòria Gratacòs, Secretària de l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra, va presentar una ponència sobre el tema: «Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer durant la Guerra Civil espanyola: unes vivències sobre la llibertat, la convivència i el perdó.» El ponent fou el Dr. Benet Badrinas, postulant de la Causa de Canonització de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer. En la seva intervenció, va posar molts exemples, viscuts en primera persona, que manifestaven l'amor a la llibertat de sant Josepmaria al llarg de la seva vida i el seu exquisit respecte cap a les idees o conductes dels altres. «Sant Josepmaria sem-

Atv (radio-tv andorrana) entrevista a Albert Pintat, excap del Govern d'Andorra.

pre va afirmar la llibertat en qüestions polítiques -en què tot és opinable- i en la confrontació de diferents punts de vista o solucions per als països. En aquells anys trenta en què el desacord polític era tan radical, mai es va manifestar a favor d'un o altre partit.»

El Dr. Badrinas acabà la ponència amb aquestes paraules: «Sant Josepmaria va tenir, sens dubte, un gran respecte pel pensament de tothom; no solia intervenir en temes polítics, comprenia tothom i sobretot acceptava tothom, però en ell no era una tàctica de convivència, comprensió o obertura al diàleg, sinó una conseqüència d'una convicció interior que vivia i fomentava. I aquest és un resum del seu tracte amb tothom: *“Caritat sempre, amb tots... Violència, mai. No l'entenc, no em sembla apta ni per convèncer ni per vèncer... Error es combat amb l'oració, amb la gràcia de Déu, amb raonaments desapassionats, j'estudiant i fent estudiar! I, repeteixo, amb la caritat. Per això, si algú intentés maltractar els equivocats, estigüeu segurs que sentiré l'impuls interior de posar-me al costat d'ells, per seguir per amor de Déu la sort que ells segueixin.”*»

Més de 80 assistents a les IV Jornades redescobriren dimensions noves per incorporar al seu bagatge cultural i reafirmar-se en la clara convicció de respecte a la llibertat de consciència dels altres -fins i tot quan es mantinguin posicions diametralment oposades-, en el foment de la convivència en una societat plural i de demanar i donar perdó quan s'hagi trencat la convivència i el respecte².

² Podreu trobar un resum de totes les ponències entrant a: http://www.pallerols-andorra.org/noticia.asp?idioma=&ART_ID=340.

Més de 80 assistents a les IV Jornades redescobriren dimensions noves per incorporar al seu bagatge cultural i reafirmar-se en la clara convicció de respecte a la llibertat de consciència dels altres.